

Od redakcji

Szanowni Czytelnicy!

Z wielką radością oddajemy w Wasze ręce kolejny monograficzny zeszyt specjalny czasopisma „Zoophilologica”, który ma charakter międzyobszarowy. W niniejszym tomie opublikowano dziesięć artykułów. To wyjątkowy numer tematyczny, ponieważ został przeznaczony wyłącznie na rozważania o rybach, w imieniu których przemówili badaczki i badacze reprezentujący różne dyscypliny naukowe: psychologię, socjologię, filozofię, kulturoznawstwo, kognitywistykę, biologię oraz prawo.

Właśnie ryb dotyczył znaczny fragment wybitnego dzieła *Róża Świata* Dанииła Andriejewa. Już w latach pięćdziesiątych XX wieku ostro skrytykował on relikty myślenia z przeszłości, oparte na przekonaniu, że te wodne zwierzęta nie odczuwają bólu, ponieważ mają rzekomo zimną krew, a godziny poświęcone wędkarstwu uznał za „zbryzgane krwią, śluzem, wnętrznościami żywych istot, tych samych, które igrały w przezroczystej wodzie i mogłyby żyć dalej [...]”¹. Jego naturalistyczne opisy cierpienia ryb drgających na haczyku lub trzepoczących się na piasku zmuszają do myślenia na temat stosunku człowieka do tych wodnych istot. Do etycznej i naukowej refleksji nad tym, jak człowiek traktuje owe zwierzęta, skłoniła badaczy konferencja o rybach.

17 listopada 2023 roku odbyła się VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Oddajmy głos rybom” z cyklu „Praktyki wobec zwierząt w XXI wieku”, która została zorganizowana przez Hannę Mamzer (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i Piotra Białasa (Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego

---

¹ Dаниїл Андриєв, *Róża świata*, przeł. Eugeniusz Biedka (Warszawa: Wydawnictwo Akademickie SEDNO, 2018), 245.

w Poznaniu). Była to cenna inicjatywa pomysłodawczyni tego wydarzenia – Hanny Mamzer, której przyświecała myśl, by przywrócić podmiotowość właśnie rybom, a więc istotom będącym zwierzętami żyjącymi w zupełnie innym niż nasze środowisku, których losem człowiek przejmuje się najmniej albo wcale; zwierzętami, które w niewielkim stopniu są obecne w rozważaniach z perspektywy *animal studies*. Na stronie internetowej organizatorów konferencji czytamy: „Jako zwierzęta niewo- kalizujące, ryby są traktowane jako byty, które nie odczuwają emocji. Ekstrapolacja takiego myślenia pozwala na eksploatację ryb, traktowanie ich w kategoriach masy, z pominięciem indywidualnych cech zwierzęcych u nich obecnych. Produkcja ryb w akwakulturach stanowi ważną gałąź przemysłu i znacząco oddziałuje na środowisko, ale ryby są tam traktowane przedmiotowo. Ryby są wykorzystywane w laboratoriach jako »zwierzęcy model« w doświadczeniach naukowych. Stają się ofiarami zatrucia wód i w katastrofach ekologicznych nie są liczone jako poszczególne osobniki, ale jako masa. Ryby są też łowione w ramach »sportowych« konkurencji, co jest traktowane jako nieszkodliwe hobby. Zamknięte w małych, niedotlenionych akwariach milcząco znoszą swój los. Śledzie i karpie masowo giną w cierpieniu przed każdymi świętami Bożego Narodzenia”².

Wiele z wymienionych zagadnień podjęto w artykułach opublikowanych w niniejszym numerze, którego układ treści nie jest przypadkowy. Zeszyt ten bowiem rozpoczynają i kończą dwa fundamentalne pytania, jakie Autorzy postawili w tytułach tekstów: pierwsze (w artykule otwierającym numer) – retoryczne – czy ryby to gorszy rodzaj zwierząt? I drugie (w pracy zamykającej tom) – dotyczące stanowiska wymiaru sprawiedliwości wobec cierpienia ryb – dlaczego sprawa karpia trwała tak długo? Jedno i drugie jest wymowne.

Artykuły zgromadzone w niniejszym zeszycie specjalnym są, w znacznej większości, rezultatem owocnej pracy badawczej i dyskusji seminaryjnej Autorów, którzy wygłosili referaty na wspomnianej konferencji naukowej. Numer nie stanowi jednak typowego pokłosia pokonferencyjnego. Znajdują się w nim wprowadzicie teksty odczytane na obradach, ale znacznie zmienione, rozbudowane i pogłębione w stosunku do wygłoszonych referatów. Bezpośrednim bodźcem do powstania tego tomu była koncepcja wypracowana przez Profesor Hannę Mamzer.

Pragniemy zaznaczyć, że to już drugi w historii naszego czasopisma numer specjalny. Przy okazji chcemy zapowiedzieć kolejne wydanie specjalne, pt. *Multi-Species Methods and Methodologies*, które ukaze się w przyszłym roku pod gościnną redakcją naukową szwedzkiej badaczki Ann-Sofie Lönngren.

Zapraszamy do lektury!

Justyna Tymieniecka-Suchanek

 <https://orcid.org/0000-0002-8709-9116>

² <https://unikonferencje.pl/miniona/14544-vii-ogolnopolska-konferencja-naukowa-praktyki-wobec-zwierzat-w-xxi-wieku-oddajmy-glos-rybom> (dostęp: 24.05.2025).